

Chỗ mà tôi đứng hôm nay, người xưa đứng trước đây, không biết bao nhiêu mà kể... Người xưa đứng đây, ngồi đây, tất cũng như tôi hôm nay vậy... Vậy mà hôm nay thì chỉ thấy trơ có tôi, chứ không thấy có người xưa... Cái đó, người xưa lúc hãy còn, há lại không thăm biết hay sao? Thế nhưng lại tự biết là không làm thế nào được, cho nên cũng chẳng nói làm chi nữa! Nghĩ thế, tôi thực không thể không bực mình với Trời Đất được! Ủ! Sao mà bất-nhân quá như thế? Đã sinh ra tôi thì nên cho còn mãi! Nếu không thể thế được, thì sinh ra làm gì! Tại làm sao đương vốn không có tôi, tôi lại cũng không hề năn-nỉ van-nài xin sinh ra tôi, vậy mà bỗng-dưng vô-cổ lại sinh ra tôi? bỗng-dưng vô-cổ sinh ra lại chính là tôi? Cái chính là tôi đã trót bỗng không vô-cổ mà sinh ra ấy sao lại không để cho dừng lại một phút nào? Cái giống đã bỗng-dưng vô-cổ sinh ra, lại không để cho dừng lại một phút nào ấy, sao lại là giống tiếng biết nghe, tim biết cảm và hay buồn tủi nhất? Chao ôi! Tôi thực không biết suối vàng là chỗ nào, và làm thế nào gọi được người xưa đây? Ví phỏng thực có suối vàng, thực có cách gọi được người xưa đây, thì họ há lại không cùng sẵn một mớ nước mắt ấy, cùng muốn thất-thanh mà khóc đó sao?.. Thế nhưng người xưa lại có

những kẻ tài năng và trí-thức gấp mười tôi... Họ cho rằng không phải Trời Đất bất-nhân đâu. Trời Đất thực cũng không làm thế nào được đây.: Muốn rằng không sinh thì có lẽ không không là Trời Đất. Đã là Trời Đất thì không sinh có được không! Trời Đất không thể không sinh được, lẽ đó thực quả có thể. Thế nhưng vì thế mà bảo Trời Đất có ý sinh ra ta thì lẽ đó có đích-đáng đâu. Trời Đất sinh ra bọn lau-nhau này, Trời Đất nào có thể biết được chúng là ai! Bọn lau nhau bị Trời Đất sinh ra, cũng đều bất-tất tự biết mình là ai! Nếu cứ bảo cái đũa mà Trời Đất sinh ra hôm nay là tôi, thì những đũa Trời Đất sinh ra ngày mai lẽ cố-nhiên không phải là tôi rồi!.. Thế nhưng những đũa Trời Đất sinh ra ngày mai, đũa nào đũa nấy tự coi mình là tôi, như thế thì Trời Đất cũng đến ù-cạc mà không biết cái tội ấy là về ai chịu nữa! Thực ra thì Trời Đất chưa hề sinh ra tôi. Vậy mà sinh ra lại ngẫu nhiên là tôi, thế thì tội cũng đành mặc cho nó sinh ra thế mà thôi.. Trời Đất sinh ra ngẫu-nhiên là tôi, chứ rút lại Trời Đất cũng vẫn chưa hề sinh ra tôi, thế thì tôi cũng đành mặc cho nước trôi, mây cuốn, gió thoảng, chớp nhoáng, đi mãi đi, thế mà thôi... Tôi đã trước thì mặc cho sinh, sau thì cũng mặc cho đi, không tiếc rẽ gì hết, thế thì trung-gian